

тимальних температур для розвитку ацидофільних та пропіоновокислих бактерій: 45 ± 2 °C та 55 ± 2 °C, відповідно, у термостаті протягом 10 ± 2 годин до наростання кислотності 85 ± 5 °T у обох зразках Кумису. Після цього контрольний та дослідний зразки Кумису охолоджували до температури 6–8 °C, насичували повітрям (збивали за допомогою ультра міксеру протягом 1–2 хвилин до утворення стійкої піни), фасували у скляні пляшки та направляли в побутовий холодильник для зберігання. Встановлено, що застосування без дріжджової заквашувальної мікрофлори, при виготовленні дослідного зразка продукту, сприяло як покращенню його органолептичних показників, так і запобіганню виникнення та розповсюдження дріжджової інфекції на підприємствах молочної промисловості.

ТЕХНІКИ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КООПЕРАТИВНИХ ВЗАЄМИН ЗІ СТУДЕНТАМИ

***В. Ю. Стрельніков**, д. пед. н., професор, завідувач
кафедри педагогіки та суспільних наук
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Техніки нейролінгвістичного програмування дають можливість викладачеві задіяти так звані А-ресурси (власну активність і наполегливість) та В-ресурси (кооперацію і емпатію).

Розглянемо техніки впливу з використанням В-ресурсів, адже більшість ситуацій, коли викладачеві необхідний упевнений і напористий вплив з використанням «чистих» А-ресурсів, можуть розглядатися як маніпуляція студентами.

Використання В-ресурсів є суттєвою перевагою викладачів ВНЗ Укоопспілки, які слідують кооперативним принципам (добровільності, демократизму, взаємовигідної співпраці та взаємодопомоги) і в навчальній діяльності.

В-ресурси, з властивою їм кооперацією, емпатією і співчуттям, по-перше, дуже схожі на безумовне й умовне позитивне «психологічне гладження», а по-друге, через ці «гладження»

створюється кооперативне середовище співпраці та взаємодопомоги, що позитивно впливає на дисципліну й успішність студентів. Адже центральним для В-ресурсів є момент психологічної підтримки.

Студенти, як і будь-які люди, є вразливими, мають потребу в тім, щоб хтось зі значимих інших людей, зокрема викладач, не просто «психологічно погладив», а ще й психологічно підтримав у важку хвилину. У відповідь на це студенти здатні виявити надзвичайну вдячність, до якої у першу чергу відноситься надання тому, хто підтримав, бажаного для нього.

Якщо цього не відбувається, то не тому, що психологічна підтримка, як один з найважливіших інструментів реалізації В-ресурсів, є неправильною за своєю суттю. І тим більше не тому, що людина, за своєю природою, є невдячною. Все це тому, що підтримку цю ми робимо невміло, не професійно: нівелюємо проблему студента; вважаємо, що студент не повинен так переживати; даємо непрохані поради на зразок «Я б на твоєму місці...»; пропонуємо вирішити проблему за студента і без нього.

Отже, психологічна підтримка як інструмент реалізації В-ресурсів є неефективною, якщо в ній є хоча б одне з цього: мінімізація проблеми, дискредитація переживаних почуттів, непрохана порада і пропозиція допомоги, про яку поки що не говорилося.

Керуючись теорією базових комунікативних навичок нейролінгвістичного програмування, пропонуємо таку послідовність техніки В-впливу:

1. Комунікація почуттів («Я розділяю Ваші почуття»).
2. Приєднання до моделі світу партнера («На Вашому місці я почував би те ж саме»).
4. «Почуттєвий» опис ситуації або поведінки («Те, що Ви говорите, справді страшно!»).
5. Питання про доречність допомоги («Скажіть, чи можу я Вам чимось допомогти?»).
6. Уточнення характеру і масштабів цієї допомоги («Якщо так, то чим саме?»).

Запропоновану формулу у чітко запропонованій послідовності слід регулярно використовувати у повсякденній педагогіч-

ній практиці. Тоді викладача, який «натренував» її до навички, завжди вважатимуть дуже чуйною людиною. Як вдячність за цю чуйність студенти будуть робити те, чого викладач від них хоче – гарної успішності з його предмету, захопленості та ентузіазму у виконанні навчальних завдань, позитивного ставлення до різних доручень.

Однак психологічна підтримка у вище запропонованому її варіанті – це не тільки прекрасний інструмент емпатії, а ще й чудовий спосіб вирішення дуже складних ситуацій, де викладач виявився неправим чи винним (суб'єктивно або об'єктивно).

Таким чином, викладач, на основі даної техніки нейролінгвістичного програмування, може розвинути в собі три основні навички: 1) опису поведінки чи ситуації, 2) комунікації почуттів і 3) «відпрацювання» зворотного зв'язку, який має суттєві наслідки для самого викладача і його партнерів – студентів.

Цього буде цілком достатньо для здійснення виховного впливу на студентів, якщо, звичайно, викладач буде правильно застосовувати техніку В-впливу і чітко дотримуватися рекомендованої послідовності її застосування. Адже всі елементи техніки потрібні й важливі. Перше, – щоб, не образивши студента, «позначити» його негативну поведінку або створену ним же ситуацію. Друге, – щоб передати свої почуття, а не оцінювати, адже якщо висловлені почуття немов розкривають сприйняття й увагу співрозмовника, то оцінювання дій студента їх міцно закриває. Третє – щоб зв'язати сьогодення з майбутнім, указавши студенту на те конкретне, що впливає зі «вчиненого».

НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНЕ ПРОГРАМУВАННЯ В БОРЬБІ ЗІ СТРАХАМИ В НАВЧАЛЬНІЙ І ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

М. М. Мовчан, к. філос. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

Страх – це стан, який виражає невпевненість у пошуках надійності, що зумовлений дійсною чи уявною загрозою біологіч-